

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "וכל בהמה לשמור", משפטים תשפ"ה

"שמירה ותנומה"

להעביר מאה חביות ורק אחת מהם של יין נסך - גם כן כל שכרו אסור בהנאה כיון שכל שכרו נחשב ליחידה אחת ויש בו כסף של עבודה זרה (ועיין שו"ע יו"ד קל"ג ג' ושי"ך).

הנוכחים לא הבינו את דברי החריף, מה הקשר בין עבודה זרה שהיא 'איסור הנאה' לבין שכרו של השומר ?

הלמדן החריף השיב: "פשוט, מסוגיא זו מוכח, שכאשר אדם נשכר לפעולה הכל נחשב 'דבר אחד', וממילא השומר אינו זכאי לקבל את על שכרו - אפילו בחלקו ! (שיטת האבני נזר בחו"מ סימן י"ב)² ! ולכן פסק האבני נזר, שמי שנשכר להוביל עשרים עגלים לוורשא ושני עגלים לא הגיעו בפשיעת הפועל (מתו בדרך), אינו זכאי לקבל שכר עבור השאר?³ !

השומר למרות עייפותו, לא היה יכול להרדם מרוב תסכול. הוא שוטט בין דוכני היריד המעגלי, ושמע דיון בין "שומרי הלילה" שעתה סיימו את משמרתם. אחד מהם סיפר, שבשנה שעברה הוא שמר אצל בעל דוכן (=בעל הדוכן מהמעשה שלפנינו) שלא שילם את שכרו מאחר שנמנם לכמה דקות למרות הקפה שקיבל בתחילת השמירה מבעל הדוכן עצמו - כיון שנגנבה ממנו מעט סחורה, ובעל הדוכן לא שילם כלל וחייב אותו בדמי הגניבה.

עכשיו השומר היה עירני לחלוטין. הוא רץ לדוכן עליו שמר. מצא את הכוס עם שאריות הקפה, רץ עימה למעבדה, וכעבור כמה שעות הגיעה התשובה: "בכוס הקפה נמצאו שאריות של סם הרדמה...".

הוא שב לדוכן עליו הוא שמר וגילה שכל הסחורה נמצאת למכירה (כולל הגנובה...).

הוא נופף עם המסמך מול בעל הדוכן 'שהחליף צבעים', שעתה היה מוכן לעשות "הכל" כדי שלא יתגלו מעשיו (=הוא החדיר סם שינה לקפה והוא היה הגנב) והשומר לא יתבע אותו בדין³. הוא התנצל שזה "יהיה רק בצחוק" וכמובן הוא ישלם לו את שכרו, כולל הוצאות בדיקת המעבדה, אבל השומר לא זז משם עד שבעל הבית שילם גם לשומר מהשנה הקודמת ולא "בצחוק" !

כמה ימים לפני תחילת העבודה סוכם: "השומר יהיה ער כל הלילה וישמור משקיעת החמה עד זריחתה על כל הסחורה שבדוכן המיועדת ליריד שיתקיים למחרת, ערך הסחורה 100,000 ש"ח (בעל הבית ציין בכוונה את הסכום כדי שהשומר לא יוכל לטעון שאילו היה יודע שמדובר בסכום כה גדול לא היה מוכן לקבל שמירה - עיין קצות רצ"א ס"ק ד') - השכר סוכם", הם לחצו ידיים (שיש לעיין בתוקפה ההלכתי), השומר בא בשעה המיועדת והחל בשמירתו.

השומר שהיה עייף מעבודתו ביום שבה קפה חזק שכיבד אותו בעל הדוכן לפני הליכתו, אף שנשאר עוד מעט קפה בספל הוא לא רצה לגומרו, ובעודו מתלבט האם עליו לברך ברכה אחרונה על קפה ששתאו בלגימות קטנות בזמן ארוך, הוא מצא את עצמו מנמנם לכמה דקות. לפתע התעורר ושם לב לגנב שסוחר בידו חלק קטן מהסחורה. לצעקותיו של השומר הוא ברח ללא שהספיק ליטול משאר הסחורה.

בבוקר הגיע בעל הבית וגילה את דבר הגניבה והתרדמה. בעל הבית התרעם: "אילו הייתי שוכר אותך לעבודה מיידית בסיום יום העבודה שלך טענתך היתה מתקבלת. אבל אנחנו סיכמנו מראש, והלכה מפורשת היא: "אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום" (שו"ע חו"מ של"ז י"ט). ובמקרה שלנו היה אסור לך לעבוד במשך היום, אלא לנוח לקראת העבודה בלילה - אתה "פושע" עליך לשלם את דמי הסחורה הגנובה וכמובן שלא תקבל פרוטה משכרך !".

השומר ההמום שישן ביום לקראת העבודה בלילה, לא ידע מה להשיב. אבל טען: "הצלת את רוב רובה של הסחורה, כל שאר הלילה הייתי ער, הסחורה נשארה בשלמותה, תקזז לי את הדקות שנרדמת אבל תשלם על שאר הלילה !

הנושא הפך לשיחת היום - יקבל חלק משכרו או לו ?

אחד מחריפי הלמדנים הזכיר את דברי הגמ' (ע"ז דף סה.), שכיון שאסור ליהנות מעבודה זרה, ברור שאסור לאדם לקבל משכורת עבור העברת חבית של יין נסך ממקום למקום ואם קיבל שכר עבור כך, אסור לו להנות מכסף זה. ויתר על כך, אם נשכר

² ע"ש מדוע אינו זכאי לשכרו מדין "יורד". ונראה שאין מקום לחלק בין שמירה לבין הולכה שכוללת שמירה.
³ יל"ע אם בעל הבית לא היה הגנב עצמו אלא שליחו, האם בעה"ב יוכל לומר שאין שלד"ע.

¹ בקובץ הישר והטוב כ"ב עמ' קס כתב הרב שמעון רוסק שליט"א שמתווך שסיכם על שכרו מהקונה, ובנוסף רימה ואמר לו שהמוכר תובע סכום גבוה יותר - פטור הקונה מלשלם לו כלל ועיקר.

[בחר בתאריך]